

UREDNIŠTVO IN UPRAVA :
Videm, Via G. Mazzini št. 10/I.
Tel. 33-46 — Poštni predal (Ca-
sella postale) Videm 186. —
Poštni čekovni račun (Conto
corr. post.): Videm, št. 24/7418.

MATAJUR

GLASILO BENEŠKIH SLOVENCEV

NAROČNINA :

Za Italijo: polletna 300 lir —
letna 500 lir — Za inozemstvo:
polletna 600 lir — letna 1000 lir
— Oglasi po dogovoru.
Posamezna številka 25 lir

Leto VIII. — Štev. 8 (150)

UDINE, 1. - 15. MAJA 1957

Izhaja vsakih 15 dni

Zopet dvigamo glas

Sporočilo pravi, da ko so v Rimu apo-
stola Pavla obsodili na smrt, je on kot
državljan rimskega cesarstva neprestano
ponavljal »civis romanus sum« ali »rim-
ski državljani sem« ter je zahteval, pravi-
co pritožbe proti krivičnim sodnikom.

To smo hoteli povedati zato, ker so ne-
katerim naše upravičene tožbe in pritožbe
neljube. Toda naše ljudi, pa bodisi šolane
ali neuke, pa naj očitno kažejo ali iz
strahu skrivajo, vsakokrat ko se spomni-
jo na svoj bedni kulturni in gospodarski
položaj, zapeče in zaskeli v srcu krivica,
ki jo mora trpeti rod za rodom. Zato pa
moramo mi v glasilu Slovenske Benečije
zopet in zopet dvigati svoj glas in po-
navljati s Pavlom, tudi mi smo državlja-
ni italijanske republike, tudi mi se prito-
žujemo in imamo dolžnost se potegovati
za svoje pravice.

Kolikokrat slišimo in beremo farizejsko
vprašanje: nad čem se pritožujemo, kaj
hočemo. Odgovor je kratek in jase.

Živo — ne pisano pravico

Mi hočemo živo, ne samo zapisano in
objubljeno pravico. Ključasta paragraf še
ni pravica. Pravica je treba vdihniti živ-
ljenja in jo dejansko izvajati. To pa je
naloga države, ki mora živo pravico ce-
lo vsiliti državljanom, tudi če bi jo sami
ne hoteli in se ne bi zanimali zanjo.

Se važnejše pri pojmovanju žive, ne
mrtve pravice je drugo dejstvo. Navajeni
smo slišati, ko dvigamo glas za naše pra-
vo, da saj imamo iste pravice kot ostali
italijanski državljani. Prav v tej trditvi
tiči velikanska hinavščina. Kaj se to pra-
vo »iste pravice«? Da moramo biti pouče-
ni splošnim državnim zakonom to ra-
zumen. Toda vsi državljani že po zdravi
človeški pameti ne morejo imeti iste pra-
vice. Vsi italijanski državljani imajo pra-
vico do šole. Ali naj to pomeni, da mo-
rajo naši otroci hoditi v italijanske šole?
Kaj, da nekateri celo v dobri vezi tako
mislijo. Mi pa trdimo, da je živa pravica
samo tista, ki dovoljuje in ustanavlja za
italijanske državljane slovenske narodno-
sti slovenske šole vseh vrst s poukom v
materinem jeziku v vseh krajih koder pre-
bivajo Slovenci. V vseh italijanskih časo-
pisih beremo lepe članke o evropskem in
človeškem bratstvu. Kako naj to bratstvo
vzklije, če nam ponujajo le mrtvo, para-
grafarsko pravico, žive pa ne?

Pisano je tudi, da imajo vsi državljani
enako pravico do zaposlitve v državi.

Toda pogledajte, ljudje božji, kako je pri
nas. Saj je že večina moškin v tujini s
trebuhom za kruhom!

In še neka hujša krivica se skriva in
na tiho prizadeva našemu živju. Kadar
kdo prosi za kako službo, se najprej in-
formirajo, če ni morda iz slovenske druž-
ne ali če nima celo diplomo kake srednje
slovenske šole. Brž imajo izgovor pri ro-
kah: »Ja, saj veste, saj bi vam dali služ-
bo, toda saj razumete... Takih slučajev
je že cela dolga vrsta, čeprav jih prizade-
ti iz strahu nečemo javno povedati in še
manj izpričati. Se to imenuje ista pravica
za vse? To se pravi, da mora naš sin ali
hči najprej zatajiti svoj rod, zavreči svoj
materni jezik, potem šele sme upati, da
poujde kam za deklo.

V takem strupenem ozračju in hladni
vojni proti nam si del naših ljudi niti ne
upa ugovarjati, še manj zahtevati, naj se
pravica tako oživi, da bo resnična, ne sa-
mo na papirju.

Pravice nekoč in danes

Zastarelo pojmovanje o »istih« pravicah
se mora umakniti drugačnemu, danes že
splošno veljavnemu načelu, da mora dr-
žava skrbeti za svoje državljane po njih
potrebah, duhovnih in gmočnih. Kakor si
dolžan lačnemu dati kruha, tudi če ne
vpraša, tako se mora deliti tudi pravica
v politiki, kulturi in gospodarstvu.

Imamo slučaje v zgodovini našega ljud-
stva, da so mu že v starih časih oblastva
pustila prosto vživanje svojih pravic brez
vidnega oviranja kot pod fašizmom ali
zahrbtnega, kakor se to dogaja dandanes.
Že v srednjem veku od leta 1452. dalje,

so imeli Slovenci v Vidmu svojo posebno
bratovščino svetega Jeroma in hospic.
Udije so bili vsi videmski Slovenci. Ta slo-
venska organizacija je delovala 340 let.
Tokrat ni nikomur padlo v glavo, da bi
vohal, kaj društvo počenja, ker so njegovi
člani Slovenci.

V tistih časih so cenili naše beneške
Slovence kot poštene, delovne in lojalne
ljudi.

Tudi v slovenski jezik in njega uradno
rabo v beneško-slovenskih občinah se ni
nihče zaleval. Ohranjene imamo še per-
gamentne priče, ko so slovenski župani
okraja šempeterskega poslali leta 1896.
uradna voščila v slovenskem jeziku prin-
cu (poznejšemu kralju) Viktorju Ema-
nuelu ko se je poročil s črnogorsko kne-
ginjo Heleno. Voščilo se tako-le pričinja:

»Na te-le zlat dan, u katerim najlueša
roža jugoslovska se presaja u italijan-
ski vart...« Podpisano pa je: »U Sv. Pe-
tre par Nedilži, 24. oktobra 1896 - na ime
cjelga okraja.

Občinski poglavari.«

V katerem občinskem uradu v naših
županstvih je še v rabi slovensčina — ko
nam zatrjujejo o »istih« pravicah? Neke-
do spoštovali naš življen in naš jezik, kaj
pa danes?

Ze pri samem šolskem vprašanju so
nas označili kot tretjo ali četrto vrsto dr-
žavljanov. Italijanskim otrokom — kar
je pač naravno — nihče ne stavi prav
nikakih ovir. Slovensko manjšino so pa
razdelili v tri skupine. Naše rojake na Tr-
žaškem še nekako štiti »memorandum«;
bratje na Gorjskem so na slabšem, ker
jim grozijo s paralelkami. O slovenskem
šolstvu v Beneški Sloveniji pa sploh ni
govora ne v kakšnem načrtu, ne izven
načrta.

Zopet »ista« pravica!

Pa se je oni dan oglašil nek brihten
laški gospod, menda profesor. Dejal je,
čemu je treba cenčati o pravicah Beneš-
kih Slovencev, ko sploh nimajo kulture.
Prav bridko je človeku pri srcu, ko čuje
take besede. Dolg bi moral biti naš odgo-
vor. Toda en del odgovora so dale pred
dnevi ženske iz vasi Brežje v bčini Tipa-
na, ki so zaradi revščine in pomanjkanja
šle na občino protestirat zaradi prevel-
kega obdavčenja.

Ljudstvo je v revščini in je lačno, zato
se res marsikje nima časa zavedati svo-
jih kulturnih potreb. Toda dolžnost nas
vseh in predvsem države je, da dá ljud-
stvu kruha, duhovnega in telesnega.

Zato pa bomo mi neprestano dvigali
svoj glas, ker se zavedamo, da smo prav
tako državljani z vsemi pravicami kot mi-
nistri v vladnih palačah v Rimu ali ban-
kirji v Milanu.

Mi beneški Slovenci smo kmetje in de-
lavci. Nimamo ne veleposesnikov in tudi
ne kolonov in mezdorov.

Naše ženske so živele enkrat pred leti
samo doma in delale na njivah, senožitih
in gozdovih, ker so bili naši moški skoro
celo leto zdoma.

Zdaj so vse naše čede in skoro vse naše
žene delavke. Ampak one ne delajo v fa-
brikah, ker teh pri nas ni, in morajo zato
delati servico po svetu v tujih družinah.

Tisoči naših čed in žena delajo po vsem
svetu kot dikle ali kot Italijani pravijo
»domestiche« ali »donne di servizio« pri
bogatih družinah po mestih.

Največ naših čed so dikle v Ita.liji. Brali
smo v italijanskih žurnalih, da so lani v
Rimu v začetku decembra zbrali 50.000
dikil skupaj, da bi študirali, kaj je treba
napraviti, da bi jim pomagali. Med 50.000
diklami v Rimu jih je precej tisoč iz Fur-
lanije in med njimi seveda nekaj sto iz
Beneške Slovenije.

Dikle iz naših krajev so znane kot
zdrave, močne in poštene čede in jih ima-
jo vserod radi.

Ni lahko biti dikla, pa čeravno v gospo-
ski družini. Za diklo ni osemurnega de-
lavnika kot v fabriki; ona mora prva
vstati v družini in ponavadi zadnja leže
v posteljo, potem ko pomije posodo in
pospravi hišo. Njen delovni čas traja
dnevno najmanj 16 ur.

Ni lahko biti dikla

Dikla je prosta šele v nedeljo popoldne,
po kosilu, in takrat se zberejo skupaj pri-
jateljice, da gredo na sprehod na sve-
žrak in v tak kino, ki je najbolj poceni.
Poznamo razmere v italijanskih mestih
in zato vemo, da so naše dikle v tistih
redkih prostih urah v nedeljo popoldne
ipostavljene največjim nevarnostim. O
tem pišejo vsi veliki italijanski listi kot
n. pr. milanski »Il Corriere della Sera«,
demokrščansko glasilo »Il Popolo« in dru-
gi. Navajamo njihovo pisanje, da se ne
bi zdelo, da mi želimo značaj italijanske-
ga naroda. Samo v Rimu je nad petdeset-
tisoč dikil. Odkod so te dikle doma? No-
bena ne pride iz bogatih industrijskih
krajev severne Italije, pač pa od tam,
kjer je revščina in dosti otrok. Največ jih
je iz pokrajin južne Italije in Sardinije.
Iz severne Italije hite v mesta le dikle iz
zaostalega Veneta, kamor spada tudi
Furlanija in Beneška Slovenija. Naših
slovenskih čed v Rimu je več kot sto. Ko
se dikle razletijo v nedeljo popoldne po
mestu, jih čakajo na vseh vogalih vojaki,
ki imajo tudi takrat svojo »libera uscita«.
Vojaki niso ravno najbolj nevarni diklam,
ker so večinoma preprosti puobi iz vasi.
Prava nesreča so mladi mestni ljudje,
pokvarjenci, ki se hočejo z diklami samo
zabavati in jih moralno uničiti. Med nji-

mi so poklicni kriminalni tipi, ki dikle ne
samo zapeljejo, temveč spravijo v prosti-
tucijo.

Mi beneški Slovenci smo na žalost sa-
mo narod ubogih delavcev in dikil. Po
svetu morajo iti ne samo tisoči naših
moških delavcev, temveč tudi tisoči žensk.
Naše ženske nimajo nobene kvalifikacije
in zato morajo sprejeti samo najnižje in
najslabše plačano delo dikil.

Armada od 10.000 dikil

Nobena statistika ne pove, koliko gre
dikil iz Beneške Slovenije po svetu. Od
zadnjega italijanskega ljudskega štetja o. l.
4. novembra 1951 so šele pred kratkim
priobčili podatke in sicer tudi o neaktiv-
nem prebivalstvu, to je o ljudeh, ki niso
nikjer zaposleni. Po teh podatkih je v de-
setih čisto slovenskih občinah Beneške
Slovenije zaposleno v domačem gospo-
dinstvu naslednje število žensk, starih
nad 10 let:

Občina	Število žensk zaposlenih v domačem go- spodinjstvu
Dreka	460
Grmek	345
Brdo	295
Podbonesec	465
Rezija	1.033
Svet Lenart	704
Špeter	679
Sovodnje	450
Srednje	301
Tipana	560

Skupno 5.292

5.292 žensk v desetih naših slovenskih
občinah spada torej med neaktivno prebi-
valstvo. One so zaposlene samo v doma-
čem gospodinjstvu, kjer jim nihče ne pla-
ča. Delajo trdo delo od zore do mraka:
kuhanje, perejo, pripravljajo drva, žanje-
jo travo, obdelujejo polja, vardevajo živi-
no in vse to zastonj. Tako nečloveško ga-
ranje naših čed in žena spada v statisti-
ki pod rubriko »neaktivno prebivalstvo«.
Toda ko bi spadale naše čede samo pod to
nesrečno rubriko, naj bi bilo v božjem
imenu, toda tudi v praktičnem življenju
z vsem svojim delom in garanjem ne de-
lajo niti, kot se reče, za božji lon.

Ni pa samo teh 5.292 žensk v domačem
knečnem gospodinjstvu neaktivnih. Ne-
katere so tudi še v drugih poklicih. Skup-
no je naštetih samo v 10. naših občinah
6.963 neaktivnih žensk. Aktivnih žensk,
to je pravih gospodinj, delavk, učiteljic
in drugih pa 2.103. Toda od teh 2.103 ak-
tivnih žensk ne more velika večina žive-
ti od svojih žuljev, od svojega dela. Če
prištejemo k tem številkam še slovenske
žene iz narodno mešanih občin: Prapot-
no, Fojda, Ahten, Gorjani, imamo
po podatkih ljudskega štetja okoli deset-
tisoč naših čed in žena, ki morejo v svet
za dikle.

Ni nam vseeno, kje delajo, kako se jim
godí in kako konča življenje tem našim
desettisočim ženskam. Naše ženske mora-
jo iti v svet, ker ni doma tovarni niti za
moške, kaj šele za ženske.

Nobeden se ne briga: ne komuni, ne

Prosvetni minister odgovoril na interpelacijo posl. Marangoneja

Pred časom smo že poročali o interpe-
laciji, ki jo je prof. Vittorio Marangone,
poslanec Italijanske socialistične stranke,
poslal ministru za javno vzgojo prof. Ros-
siju in v kateri je ministra vprašal, zakaj
tudi na Gorjskem, kakor je predvideno za
Trst, slovenske šole niso dejansko in
pravno avtonomne.

Pred dnevi je minister odgovoril inter-
pelantu s sledečimi besedami:

»Besedilo zakonskega osnutka o šolstvu
na Gorjskem se razlikuje od besedila za
šolstvo na Tržaškem zato, ker je bilo za-
radi tega drugega potrebno navesti točno
besedilo, kot je v Memorandumu. S tem
pa nikakor ni mišljeno, da se ukinejo
manjšinske šole, ki obstajajo na Gori-

prefektura in ne provincija, da bi znale
naše ženske kako posebno delo. V zad-
njih letih so imeli v Nadiških dočinah ne-
kaj zelo slabo organiziranih gospodinj-
skih tečajev.

Ko pridejo naše ženske v mesto v služ-
bo, pokažejo le svoje močne, žuljave roke,
ki jih nato počasi izjedajo soda, vareki-
na, voda, prah in mlo. Počasi se naučijo
nekaj kuhati, šivati pa nikoli dobro.

Za sabo imajo naše ženske preklatsivo
naših šol v Beneški Sloveniji, ki so men-
da najslabše na svetu. Niti toliko se na-
še čede ne morejo naučiti v petih letih
osnovne šole, da bi pisale domov v ita-
lijansčini ali v svojem materinem sloven-
skem jeziku. Ne morejo sestaviti nobene-
ga računa, ne morejo voditi gospodinj-
stva. Za tiste, ki so bolj priane in inia-
tivne začne šele na devu v mestu šola, ker
pričnejo brati, pisati in praktično računa-
ti. Toda take so reake, ker je deo pretrdo
in ker se trudnemu človeku ne ljubi učiti.

Zaradi šol v Beneški Sloveniji, ki so čis-
to italijanske in na vrh še zanič, z učite-
ljicami, ki jim ni mar ne šola in ne
uspeh, so naše čede in žene v svetu zapo-
stavljene. Tudi naše žene nosijo težko
breme slabih italijanskih šol, ker morajo
hoditi iz službe v službo na poi anafabe-
te. Naše čede se zategadelj čutijo manj
vredne in nesrečne. Vsak gospodar jih la-
že izkorišča in le redko pridejo do bolj-
ših služb.

Dokler ne bomo imeli v Beneški Slove-
niji takšnih osnovnih šol, na katerih se
bo poučevalo v slovenskem materinem
jeziku, ne bodo znale naše čede pisati v
italijansčini in ne bodo znale nikdar do-
bro italijanski. Vprašanje slovenskega
materinega jezika na šolah Beneške Slo-
venije ni samo narodno vprašanje, mar-
več naše eminentno socialno vprašanje.
Brež znanja ni kruha in lir in samo naša
šola v Beneški Sloveniji je kriva, da so
naše ženske in naši moški zaposloveni
in slabše plačani kot drugi.

Naše čede po svetu

Tise naše čede, ki delajo kot dikle iz-
ven Italije v Švici, Belgiji, Angliji in dru-
gih deželah, so seveda boljše plačane kot
doma v Italiji. Pač pa ne morejo pogosto
obiskovati svojih, ker je pot dolga in dra-
ga. V Londonu se ob nedeljah naše čede
zberejo in zapojejo po slovenski.

V svetu je zmeraj manj dikil, ker neče-
jo žene delati takega nagobarnega dela.
Videti je pa, da bodo naše žene in čede
morale še dolgo let hoditi kot dikle v
svet, ker zaenkrat prav nič ne kaže, da
bi se razmere pri nas izboljšale. Zato ne
smemo pustiti naših dikil, da bodo prepu-
ščene same sebi. Moramo jih organizirati,
da se bodo znale ogniti nevarnostim mest-
nega življenja, da bodo dobile boljše služ-
be, da se navadijo kuhati in šivati, tako
da bodo boljše upošteevane ter da se bo
nekdo brigal zanje, ko bodo v težavah ali
pa boleznih. Dikle so ena najvažnejših so-
cialnih plasti našega naroda. Če gre njim
slabo, gre vsem nam slabo, če so one sla-
be, smo vsi mi slabi. Zato pomagajmo na-
šim diklam, ker s tem pomagamo tudi
vsem nam.

NADIŽA PRI ČEDADU — V OZADJU GRICEVJE NAD ŠENCURJEM

BRDO

To nje bizunjo, ke ve pravimo kako to se stoji par nas. Tuó smo žej stuókrat povjedali anu sósusje tezej, ke so loží štampenjo tu naš kumun, so mjeli okážon sami vidati kako to e.

Prejšnji mjesec e se par nas stuóru vidati onorevole Ceccherini, ke u je podsegretar ministrstva za javne udeležbe (Ministero Partecipazioni Statali).

Dan kup obeč e nam naredu, a fate u nje še pokazu. Šindik u Ceccherinija zlo huali, zakuó ve ne vjemó šnje. Muortej zatuó, ke u je membro cd governa? Ljepa rječ to je naš governo: našim juden u prokura djelo s tjem, ke u jim ponudi pasapuart za iti po svjetu, an še te no muorejo naši djeluci plačati. Ve kapemó, ke Ceccherini u ma bizunjo žej anjelé se prokurati klijente, ke no a spekat votajta drugo ljeto, zatuó u hodi oku. A tele bot u se fardamano moti on an sósusa njea genga, če u kuda jeti par nas kak vot. Še šindikou, ke u tekaj darží zanj u ne bo jeu, saj u je demokristijan.

GORJANI

5. maja bomo volili naše može

Še malo dni to nas loči do 5. maja. Ta dan bomo muorli iti votuat može, ki za druge štjeri ljeta no če aminištrati naš kumun. Njemamo velike izbjeze, saj so se loží za kandidata simpri tezej, a usedno to koventa, ke ve nardimo sósusje dovej, zak keteri kumun u muore aminištrati.

Prejšnja aminištracijon u nje ba slaba. Pod vodstvom šindika Isola Alfonsa te se nardilo dosti reči. So parpejali telefon tu use vasi, nardili cjesto, ke na veže Filipan z Gorjani, začeli nove škole an dosti drugih djel. Kar ne preuzela ta aminištracijon kumun tu roke, te bi več kuj kak milijon debita, ke so muorli tu tjelih zadnjih šterih ljetih plačati. Zatuó njemamo lamente.

Filipanjani njeso maso kontenti, a ne zavoj aminištracijon, ma zavoj tega, ke no bi tjeli radi iti pod Cento. Ki e jim tuó tu lavo upiču ve ne vjemó šnje. Kuj bi tjeli rado judem povjedati, ke iti pod Cento, to pride reči staji zlo buj slabo kuj pod Gorjani. Centa to e dan centro, ke u šteje več kuj 10.000 judi. Kumun u ma centenarje milijone debita, zatuó to nam ne torna kont iti pod njemi. A to nje koj rat za nas persuaditi tuó, ke smo zgoré povjedali: to bašta, ke ve pomerkejo mamo kako no stoji vasi, Stela, Sedila, Samardenda an Kuja za mjeto no indejo. Te vasi no muorejo plačuvati kuj tase, djeu no paj jim zlo malo naredejo.

Breg u ma druge ražoni za iti pod Brdo, Terska dolina to je dolina, na katero na ta vas gravitua, anu zat no majó buj bliz use: kumun, pot, korjero itd. S Filipanom pa to nje itako an zatuó ta vas na njema majednega interesa se odepčiti od Gorjan.

Prihodnjo nedejo, intant, čemo iti sósusje votuat. Tej simpri, še tele bot njemamo lište di partit za zbjerati, ma ve mamo kuj može. Ledejmo zatuó zbrati te najbuojše za to novo aminištracijon.

FODBONESEC

IZ KAMUNSKEGA KONSEJA

Na zadnjem zasedanju našega kamunškega konseja so sklenili, de bojo razpisali konkurs za adnega impjegada na kamunu, ker je to mjesto že več ljet prazno. Kar se tiče za nazaj pardobit predplačilo držaunega posojila za gradnjo vodovodov v Dorboio, Podvršieu, Speluonjah, Logu an Sciglah an za dograditve šuo.e u Crnem vrhu so sklenili, de bojo zlo šparali an de bojo zatuó pustil manj važna djela. U drugim primjeru bi seveda muorai povišat dauke. Potlé so sprejeli prožet za gradnjo novega dela cjezte, ki bo vezala Fodbonesec s zaselkom Kamunje. Stroški za delovanje električne pumpe vodovoda v Špinjonu pa še niso bli odobreni, ker bojo na prihodnjo sejo poklicali use poglavarje zainteresiranih družin.

SMRTNA NESREKA CESTARJA

Pred velikonočnimi prazniki je zlo tragično koncu svoje življenje 58 ljetni Ivan Manzini, doma iz Loga pri Podbonescu. Mož, ki je bio cestar, se je vraču zvečer s biciklom pruot svojemu duomu. Cjesta je precej viseca an najbrže, ker žlajfi niso zadaržali, je na ovinku zavozu iz cjezte an takuó padu kajšnih pet metru globoko u Nadižo, ki je u tistih dneih zavoj daža precej narastla. Ker u tisti okuolici ni hiš, ga ni nobedan ču klicati na pomoč an takuó je ubogi mož utonu u Nadiži. Ušafali so ga šele drugo jutro. Noticija o

AHTEN

Naš šindik to je dan študent universitadi, ke ve ne moremo se lamentati od njega. O je dobar, o zna njega fat, a koj to je škoda, ke u njema kada dosti za djelati šindik. Beti tjeu Padovi an tu Ahtne to ne more, e naš kumun u ma bizunjo mjeti 'dnega šindika, ke u bodi tu vasi usaki dan.

Še no drugo vam muoramo povjedati: naš šindik odkar e bi imenovan za te inkarik u nje bi šnje maj tu Purčinju e tu Subidu e bi koj dan bót. Tele dvje vasi se te najbuj zapušćene od kumuna, zatuó ve mislimo, ke to koventa se zanje no mar buj interesiati.

REZIJA

Privilegirana Ravenca, zapušćen Beli potok

V Ravenci je vse lepo in to je treba pohvaliti. Kdor pride semkaj, se mu zdi, da je prišel v mestece: neon svetilke, tlakovana cesta, za sedežem občine lepo urejen park, sredi katerega je spomenik padlih, cela vrsta lepo urejenih trgovin, drevo-red itd. Možnica, Pontafel in drugi kraji se ne morejo primerjati z Ravenco, čeravno ne leži ob glavni cesti, ki vodi v Trbiž, ampak v rezjanski dolini.

Stroški za vsa ta olepševalna in izboljševalna dela so znašali okrog 30 milijonov lir. Za revno občino, kot je naša, je ta vsota precej velika. Pa to še ne bi bilo največje zlo, žalostno je to, da še več vasi v naši občini nima električne luči, kot na primer Beli potok. Vas Korita nima niti ceste. Kaj je bilo res tako nujno potrošiti 30 milijonov lir za javna dela samo v Ravenci? Pri nas vsi godrnjajo in upravičeni so; predno so tlakovali cesto v Ravenci, bi morali narediti ceste tam, kjer jih nimajo, in napeljati luč v tiste kraje, kjer še danes rabijo petrolejko ali karbit. Davke plačujejo vsi občani enako in zato bi morali izvajati javna dela povsod v enaki meri.

Res je, da so del denarja, ki je služil za ta javna dela, dobili od sečnje občinskih gozdov, toda ti gozdovi so bili last vseh občanov in ne samo tistih iz Ravence.

Če bi bili občinski upravniki bolj pravični, bi morali sedaj, ko so se v Ravenci naredila potrebna in nepotrebna javna dela, obdavčiti neko'iko bolj tiste, ki žive v Ravenci, saj lahko rečemo, da samo ti uživajo park, neon luč, tlakovano cesto itd. Olepševalna dela v Ravenci ne služijo nam, ki živimo v zakonitih vaseh in prihajamo tja enkrat ali dvakrat na leto in še to zaradi plačevanja davkov ali za kak dokument, služijo pa za turizem in torej za dobičkanostnost tistih hotelov, gostilen in trgovin. Mar ni to res?

Večkrat se vprašamo kaj pravijo občinski svetovalci iz drugih vasi, ali niso bili postavljeni v občini, da bi branili interese svojih vasi, ki so zapušćene? Ti bi se morali postaviti, saj smo jih izvolili ne da bi vedno soglašali s predlogi, ki jih daje župan in ravenski svetovaleci, ampak da bi se zavzemali za dobrobit svojih vasi, ki čakajo na rešitev takih problemov.

NEPRIMERNI OKRASKI NA SPOMENIKU NAŠIH PADLIH

Pred parimi leti smo pisali v našem listu o dveh fašističnih snopih, ki krasita v Ravenci spomenik padlih. Na tem spomeniku so vklesana imena padlih v prvi in drugi svetovni vojni in imena padlih borcev v narodni osvobodilni borbi. Odkar je minila vojna je preteklo že dvajset let, spomenik je bil po vojni popravljen (ko so vklesali padle v drugi svetovni vojni in padle partizane) in vendar so snope pustili, da kar naprej okrase spomenik. Pomislite kakšno nasprotje je to:

TIPANA

So kudali, ke ne začela revolucion...

Brješke žené so se uzele oré an se podale dou na kumun za proteštati kuintri tasan, ke no muorejo plačati za mutuo od kontadine. Imaginajta se, če zluodej, ke e paršóou uón. Karabinerji so pohajali z njem krajam an z družjem. Telefon e zvonóu tu videmski prefeturi cieudan, tje mez Romo so se žej bali, ke ne začela revolucion. Tarččanski šjorji so že parčuvali njih fagót za jo nasejci, zak so kudali, ke to če diventati nekej. »I sklas e an fam...« so pravili e »no si sa nuje, če ka faran.« Reči za ne vjervati: 150—200 žen so ustrašile cieo provincijo!

Tele bót, videmski giornalni njeso pisali nič od te protešte. Kujsa zakuó. A so jeli ordin od zgoré dou, ke to ma muočati? Dan bót, če te kej točalo tu naših krajiš so napounili cieie pagine an dou pravili usaki sort jih, to se kapi, sósuse impensano, zak reči rjesne no ne smijejo pisati.

E naša aminištracijon kumunal kuó na dje temu? A na ne vje, ke no part responsabilitati na spada še ta nanjo zavoj kondicionah, ke no se obrenčejo naše judje. Tu kumun ve njesmo jih poslali,

na spomeniku padlih antifašistov liktorski snop! Lahko bi krožili po vsej Italiji, takega nasprotja bi prav gotovo nikjer ne našli. Občinski upravniki lahko zarde od sramu ob čitanju teh vrstic, ker kaj takega bi ne smeli dopustiti. Upamo, da upravniki niso fašisti ali simpatizerji fašistov, ampak da so ta »okrasek« prezrli, čeravno stoji spomenik prav za sedežem občine in ga lahko vidijo skozi okno. Če so upravniki res pozabili na to, naj jih spomnimo, da v Italiji obstoja zakon, ki pravi, da je treba odstraniti vse znake, ki spominjajo na fašistični režim. Spoštujmo torej ta zakon in proč s fašističnimi snopi!

CEPLJENJE ZIVINE

Zupanstvo je izdalo odlok, ki pravi, da morajo vsi živinorejci dati cepiti svojo živino proti slinavki in parkljevki. Cepil bo občinski živinozdravnik v dneih, ki bodo določeni in pravočasno objavljeni. Kdor se ne bo držal predpisov bo kaznovan, kot to predvideva zakon.

DREKA

PO POSTENO OPRAVLJENEM DELU, JE TREBA TUDI POSTENO PLACILO

Od 1. do 25. septembra 1955. leta, je šestindvajset delavcev iz Dreke popravljalo cesto, ki pelje iz Kraja do bloka Kazoni (Solarje). Komunski predstavniki so jim bili takrat obljubili poštene delavske plače, a do sedaj sta obljuba in poštenost že globoko zakopane pod zemljo. Na 4.000 (štiritisoč) ur dela, ki je bilo opravljenih, so jim dali na račun samo 150.000 (sto in petdeset tisoč) lir, za ostali denarjem pa ni ne sledu ne smradu. Ti delavci so zaprosili že večkrat na komunu, da bi jih izplačali, a vsakokrat so slišali isto pesem: »Potrpajte, bomo plačali, potrpajte, bomo plačali.« Kmalu bo poteklo dve leti in delavci še čakajo plačilo. Takšnale in podobne stvari se lahko dogajajo samo v Dreki in v drugih komunih naših dolin. Če bi se kaj podobnega zgodilo v kakšnem drugem kraju, bi sindikati in oblasti znali braniti interese delavcev, medtem ko se pri nas nihče ne zavzema za interese našega človeka.

Dolžnost dreškega komunja je, da hitro izplača zgoraj omenjene delavce, da ne bodo ti prisiljeni iskati drugih poti, da pridejo do pošteno zasluženega plačila.

VIDEMSKI SPORAZUM NAJ SE

DRUGACE SPOSTUJE

Po videmskem sporazumu med Italijo in Jugoslavijo je tudi Dreka bolj oživela. Posebno ob nedeljah je lušno po naših vaseh, ker prihajajo z jugoslovanske strani velike skupine ljudi, ki prav rade zapojejo naše prelepe in priljubljene pesmi. Seveda to ne gre vsem po godu. So nekateri odgovorni ljudje, ki se trudijo z vsemi močmi, da bi preprečili ali »ostakolirali« izmenjavo in prodajo blaga, ki ga prinesejo z jugoslovanske strani in podpihujejo narodnostno sovraštvo.

Ti ljudje bi morali vedeti, da je bil napravljen videmski sporazum zato, da bi ljudje z obeh strani izmenjavali svoje izdelke, da bi se medsebojno bolj spoznali in spoštovali, da bi se za zmeraj zrušila tista pregraja, ki nas je ločila toliko časa. Mislimo pa, da ti ljudje prav tega nečejo.

NOVI OBMEJNI BLOK U TOPOLOVEM

S 15. aprilom so odprli sezonski obmejni blok nad Topolovem (Kum in Boketa). Samo za 15 dni, an tuó od 15. do 30. aprila, pa je bio odprt obmejni blok. Zavarjam par Klobučarjih pri Dreki. To so pa sezonski bloki, ki služijo samo ljudem, ki posedujejo zemljišča na onkraj meje. U GRMEK AN DREKO BOJO POŠJALI

NOVE KAMUNSKKE SEKRE TARJE

Na prefekturi u Vidmu smo zvedjali, de bojo kamunski segretar iz Dreke Tomazetič, an segretar garmiškega kamuna Maršeu, proč pošjani, ker njeso nardil nobednega konkursa za bit segretarji u naših kamunah. Na njih mjesto bosta paršla dva druga, ki sta pardobila na konkursu. Ta dva pa ne znata huarit slovjensko an zatuó bo za nas zlo težkuó. Naši šindikji bi se muorli interesiati, de bi k nam paršli tajšni, ki znajo slovjensko.

SV. PETER SLOVENOV

TREBA JE POPRAVITI CESTE V NADIŠKI DOLINI

Spet je šu en trošt po vodi. Ze lansko ljeto so objubljali, de bojo ljetošnje pomlad postrojil use cjezte u Nadiški dolini, sada se pa čuje, de jih bo šele drugo ljeto, ker njemajo soudu. Za postrojit an asfaltirat use potrebne cjezte bi koštalo okuol 40 milijonu lir, od tjeih bi muorla dati polovico provincialna administracija, ostalo pa posamezni kamuni, ki so u konzorciju za uzdarževanje cjezte.

Kot vjemo, je bio lansko ljeto ustanovljen konzorcij za uzdarževanje cjezte do line Aborne, Kosca an Arbeča, h katjermu so parstopili še kamuni Speter, Sv. Lenart, Srednje, Grmek, Dreka an Sovodnje. Poleg uzdarževanja cjezte zainteresiranih kamunov je bio namjen konzorcija tudi ta, de bi se asfaltirale glaune cjezte an zatuó so pred dvemi ljeti poskarbjei za betoniranje cjezte Most Sv. Kvirin-Ažla, lansko ljeto pa Ažla-Skrutovo. Sada bi korlo nadaljevat z djeli Skrutovo-Hlodič, Ažla-Sovodnje an part cjezte, ki vodi u Srednje (do Zamira).

Če bi se nardila ljetos tista cjezte, ku je bio objubljeno, bi več naših ljudi ušafalo djelo, takuó pa ne bo nič, usaj za ljetos ne. Uprašujejo se pa kekuó je tuó, de kamuni ne zaprosijo za kajšno posojilo, saj jih governo daje drugim krajem, ki so morebit manj potrebni. Naše cjezte so zlo potrebne popravila an kor tudi vjedit, de leže blizu kufnina an de je zatuó tud moviment venči kot u drugih krajiš. Troštamo pa se, de administracije naših kamunou ne bojo spale kar naprej, an de bojo poskarbjeje potrebne fonde usaj za drugo ljeto. Kor pa zaprosit sobit, de bo rješeno u pravem času. Naši može, ki so brez djela an njeso šli po svjetu, ker so se troštali, de bojo ušafali djelo na čomaiš tleh, komaj čakajo, de se začnejo djela.

»BOLI, KJER ČEVELJ ZULI«

Spoštovani g. urednik!

Za več mesecev mi pošiljate 5 izvodov »Matajurja«, da bi ga razprodajal. Kakor ste lahko sami ugotovili iz mojega obračuna, ne prodam vedno vseh izvodov, a to nič ne de, saj danes je z vsemi časopisi tako, da več ali manj ostajajo. Toda povedati vam moram neko drugo nevesčnost in zaradi te bi Vas prosil, da mi ne pošiljate več časopisa. Vsakokrat, ko izide »Matajur«, se pojavi v moji trgovini nek policist, ki mi v prisotnosti vseh kupcev vprašuje koliko izvodov »Matajurja« prejemam, koliko ga prodam in kdo časopis kupuje.

Lahko si predstavljate, dragi g. urednik, kako je meni nerodno odgovarjati policistu prav zaradi »Matajurja«. Prejemam stotine vseh vrst časopisov in revij, a nihče se ne zanima za te, če jih prodajam in kdo jih kupuje. Rad bi vedel za kaj te informacije samo za prodajo »Matajurja«, kaj ni v redu kot drugi časopisi? Prosim Vas zato, da mi ga ne pošiljate več, ker ne maram odgovarjati nikomur za stvari, ki nisem dolžan.

Naš list je v redu z oblastmi, to je z videmskim sodiščem in samo temu moramo mi odgovarjati.

STELI NAS BODO, KO NAS NE BO VEČ!

Čenjeni g. urednik!

Zelo rad prebiram Vaš list, ker najdem v njem vedno dosti zanimivih novic. V enem izmed zadnjih »Matajurjev« so me zelo presenetile številke o prebivalstvu Nadiške doline. Res je žalostno, da moramo ugotoviti, da je bilo pred skoraj 50. leti kar 4300 prebivalcev več kot jih je bilo leta 1951. Kaj bi šele lahko ugotovili, če bi štel danes koliko nas je u Nadiški dolini. Žalostno pa je tudi, da se nihče o tem ne zanima.

Padeč prebivalstva je znak bede in znak, da ni možnosti življenja na domačih tleh. Večina naših ljudi je primorana iskati zasluzka drugod in šteti se morajo še za srečne, ker za časa fašizma jim je bila zaprta tudi ta pot.

Po mojem mnenju bi se morale oblasti vseeno zavzeti za omejitev izseljevanja, saj smo narodna manjšina, katero ima država dolžnost ščititi, če hoče spoštovati mednarodne obveze. Če se bo to izseljevanje nadaljevalo s takim ritmom, po sloj vseh v videmski pokrajini čez par desetletij ne bo ne duha ne sluha.

»Beneški fantje« so gostovali po Mežiški dolini

Pretekle dni so gostovali v Mežici in na Ravnah na Koroškem »Beneški fantje« s prijetnim programom. Gostovanje pomeni za oba kraja vesel, prijeten dogodek, ki se je mnogim vtisnil v spomin. Povod je privabljal na usta številnega občinstva sproščen nasmeh in je prinesel v vsakdanje skrbi skoro dve uri zdravega razvedrila. Skupino poznajo Korošci ob Meži iz rednih nedeljskih oddaj za Beneške Slovence in jo radi poslušajo, zato so sprejeli glasnike Benečije prijazno, lepo, kakor se spodobi. Tegobe narodne manjšine Slovencev Benečije so mnogokrat prav take kakor so težave naših Korošcev v sosednji Avstriji, zato budi tak obisk tudi narodno zavest.

Skupina sicer — kakor so gostje povedali, ni sestavljena iz samih Benečanov, saj je gotovo v Ljubljani težko najti ustrezne glasbenike za tak ansambl. A skladatelj in ljudski pesnik Benečije Anton Birtič in tamošnji rojak baritonist Edi Bukovac ji dajeta barvo in vsebino. Ravenčani slovio daleč kot zelo kritična publika, a nastop te skupine jih je navdušil. Že napovedovalec Franc Škrbec je znal koj spočetka ustvariti kontakt z avditorijem; njegov kramljajoči, zdravega humorja in domisljice poln odnos je hitro povezal srca in jasnili čela zbranih. Lepo je orisal tudi razmere v Benečiji, znal je zbuditi zanimanje za ta svet ob Nadiži.

Vsebinska programa sicer nosi pečat »Veselih večerov«, a je hkrati odraz narodove duše beneške pokrajine.

Še malo o vsebini sami: začel so z Vidžonovim valčkom št. 1 (Vidžon je v Benečiji to kar je pri nas Avenik). Janez Hrovatin je navdušil koroške dečke s »Pesmijo dekletom«. Sledil je »Sladki opoj« A. Birtiča, »Veseli beneški valček«. Humorist Janko Slimšek je poskrbel s sijajnim podajanjem nerodnega Boštjana v ljubezenski izpovedi za razpoložensko vzdušje. V mazurki »Bil sem mlad« pripoveduje skladatelj Benečije Birtič svoje spomine na zgodnjo mladost. Beneška narodna »Gor in dol po sred vasi« je bila menda v neki oceni kamen spodtike; a ko bi pisec hotel le malo prisluhniti šegavim namigavanjem o ljubezni v slovenskih narodnih, posebno še v koroških nasploj, jih ne bi mogel kmalu prešteti takih »zavojov trulalajla«. Pa je povrh še tako prijetna za uho. Sledil je Vidžonov valček št. 2, lepo so ga podajali v triu kakor vse doslej navedene glasbene točke A. Birtič (harmonika), Peter Ajdič (kitara) in ing. Janez Hrovatin (kontrabas). Veliko navdušenje je žela pesem »S kitaro po svet«, Birtičeva »Visoko vrh Triglav« je postala že skoraj ponarodela. Prijeten intermezzo je bila točka »Zdravniški nasveti«, tu so ponovno prišle do izraza sposobnosti mladega humorista. Tudi valček »Nadižak« in narodna pesem »Kdo te bo troštal, ljubica«, sta bila lepo

dopolnilo sporeda. »Narcise« sicer po vsebini morda niso najbolj primerna točka, a na raznih Veselih večerih smo slišali še dosti bolj »vzmemirljivih«, pa se ob nje ni nihče kje spodtikal. Pesem »Na vasi« (Birtičeva) so želeli naši Korošci še in še slišati, za njo so izvajali Guštinovo polko »Iz Benečije«, na željo občinstva pa še pesem »Zvezde žarijo«. S posebno mehko, lepo pesmijo »Moj dom« so zastopniki Benečije zaključili uspešno prireditev.

Ravenski fužinarji si želijo še kaj več takih gostovanj, ko se njihove skrbi vsakdanjosti vsaj za nekaj časa umaknejo in se užijejo v očeh plameni radosti in zadovoljstva.

M. Hriberšek

KOROŠKI POBJE IN DEČVE LEPO POZDRAVLJAJO BENEŠKE SLOVENCE

PRAVICA

Neki pek je kupoval vsak dan pri istem kmetu kilogram sira. Nekoč je opazil, da sir ne tehta natančno kilogram, ampak da ga je nekaj manj. Tako je bilo naslednji dan in še tretji. Pek se je razjezil in tožil kmeta.

Sodnik je poklical kmeta in ga vprašal:

»Imaš doma tehtnico?«

»Imam,« odgovori kmet.

»In imaš doma uteži?« vprašuje dalje sodnik.

»Ne, gospod, teh pa nimam!«

»Kako potem tehtaš sir, če nimaš uteži?« ježno vpraša sodnik.

»Čisto preprosto,« začne kmet. »Ker je tale mož kupil pri meni vsak dan kilogram sira, sem tudi jaz pri njemu kupoval po kilogramu kruha. Ker nisem imel uteži, sem vedno na eno stran tehtnice položil kruh, ko sem tehtal sir. Tako sem vedno delal. Če sira ni bilo točno kilogram, nisem kriv jaz, ampak on, ker njegov kruh ni tehtal točno kilogram. Kakor je on meni tehtal kruh, tako sem jaz njemu sir.«

IVAN CANKAR:

Moja mati

Moja mati je bila kmetiški otrok; rasla in dorošla je kakor cvet na polju. Ko se je omožila ni znala ne brati ne pisati. Obojega se je naučila šele tedaj, ko smo mi otroci doraščali, bedela je ponoči, da bi je nihče ne videl. Pisala je z neokretno roko, črke so bile zelo velike; ali še zdaj se spominjam, da je bila njena slovenščina lepa in čista in da nam je mati popravljala besede.

Ko smo se naučili brati in pisati, smo začeli s slovnico in s težavnimi računi. Mati se je vsega naučila z nami. Marsikaj v slovnici se ji je zdelo težko, a nazadnje se je vsega navadila. Preudaril sem takoj: »Mati zna vse, zakaj bi tudi slovnice ne znala?«

Naši stari ljudski običaji

Po poroki se novejši čas naši ženini in neveste odpravijo na ženitovanjsko potovanje, navadno v Videm, in se vrnejo šele proti večeru, in sicer na ženinov dom. Ko pripelje ženin nevesto na svoj dom, ga domači fantje ustavijo, da mora plačati »gvaridjo«, čeprav sta oba, ženin in nevesta, iz iste vasi. Če pa pride nevesta iz druge vasi, pa tudi čeče zastavijo pot s hodom, opletenim z rožami, in zahtevajo, da ženin plača »povasnico«. So namreč nejevoljne, da je nevesto vzel iz drugega kraja. Tudi če pride v vas vdova, jo mora ženin odplačati. Če pa ženin in nevesta ne marata plačati, jima pa »zlondernajo« (ropočajo) z lonci, pokrovi, lopatami in drugim orodjem vsako noč pred hišo, dokler ne plača.

Ko pride nevesta na ženinov dom, jo čaka ob vratih tašča v belem predpasniku s krožnikom, na katerem ima dva kozarčka in bučo vina. Če ni matere, čaka in sprejme nevesto oče. Mati, odnosno oče, izroči nevesti čašo vina. Nevesta pa položi prej na krožnik denar in prosil, če jo sprejmejo za svojo hčer. Mati pravi: »Bolj kot rada te sprejemem za svojo hčer. Pa tudi ti mene sprejmi za mater in vse druge moje otroke za brate in sestre!«

Po starem so ob nevestinem prihodu imeli hišo zaprto. Svatje so morali trkati, enkrat, dvakrat, šele na tretje trkanje so jim dejali: »Naprej!« in vrata odprli. Potem so ženina in nevesto vprašali, kdo sta in kaj hočeta. Nevesta je dejala: »Jaz bom vaša hči, če me sprejmete!« »Jaz te sprejem, če boš brunna!« se je glasil materin (taščin) odgovor.

Nevesta je obljubila in tašča ji je dala pitli. Ženin je tedaj nevesto pokazal sorodnikom.

Po sprejemu pri vratih popelje tašča novo hčer v sobo. Tu jo posadijo za mizo. Na eni strani neveste sedi mati, poleg ženina oče. Gostje so razvrščeni v dve vrsti. Gostija je pri bogatejših potratnejša, pri revnih skromnejša. Nikjer pa ne manjka narodne slaščice: gubarce in štriklje.

Godca na gostiji navadno ni. V Tarčetu pravijo: »Kjer pride nevesta z godcem, pride s hudičem in bo ves čas tam slabot.« Zato na gostiji navadno tudi ni plesa.

Na svatbah navadno tudi pojo. Tako je v Platiščih znana naslednja:

»Sem šeu če po eni poti,
sem prišeu če u an žardin,
tam sem šajau jubco mojo,
ki je ležala tan na tleh.

»Vstani gori, ljubca moja!
Vso travco si skrivljala,
ves kolor zgubil si!«

»Mama moja, kaj sem strila,
sem postejco postrojila,
sem se mlada oženila,
sem se mlo razokala,
kam je šeu moj ledig stan...«

Preden se svatje razidejo, po stari navadi še mnogokje zmoliijo večerni rožar.

Če so imeli kdaj ali še imajo gostijo na nevestinem domu, se ob nevestinem slovesu oglašajo znana narodna pesem »Oj božine«, ki je pravzaprav posloviina svatovska pesem.

Naslednji dan, navadno v nedeljo, povabijo na »mrve« ali »mrvice« (drobtinice) tiste, ki so za poroko streljali in druge vaše fante.

V Lazah je navada, da se hči šele čez 15 dni sme spet vrniti v domačo vas, v domačo hišo, tudi če se je omožila v isti vasi.

V Mersinu pa je navada, da po poroki za veliko noč ponese mati ali sestra mladi revesti žlico, bokalino (skledo) in kruha, češ doma imajo še vsega in lahko pride nevesta še domov iskat, česar ji je še nujno treba.

Konec.

Razdelitev Prešernovih nagrad

Za 108. obletnico smrti največjega slovenskega pesnika je odbor za upravo Prešernovega sklada podelil vsakoletne nagrade, ki so najvišja državna priznanja v republiki Sloveniji. Nagrade so namenjene za najboljše dela na področju umetnosti in znanosti. Letošnji nagrajenci so naslednji:

Gene VIPOTNIK za pesniško zbirko »Drevo na samem«. Ta pesniška zbirka je plod 20 letnega pesniškega snovanja in dragoceno pričevanje o avtorjevi pesniški osebnosti in nadarjenosti.

Slikar Gabrijel STUPICA je bil nagrajen za dve svoji sliki, in sicer: »Dekle z igračkami« in »Avtoportret z otrokom«. Stupica je eden izmed najvidnejših slikarjev v Jugoslaviji in razstave v zadnjem letu so potrdili njegov sloves tudi v inozemstvu.

Režiser dr. Bratko KREFT je bil nagrajen za režijo Shakespearovega »Henrika IV.« V tem delu je ustvaril umetniško pomembno odskočnico v slovenski gledališki kulturi.

Violinist Igor OZIM je dobil nagrado za koncertno delo. Po glasbenih študijah v Ljubljani se je posvetil koncertnemu delu ter je v zadnjem času dosegel mesto med najboljšimi reproduktivnimi umetniki v Jugoslaviji.

»Slovenski oktet« je kot skupina dobil nagrado za koncertno delo, ki obsega umetno in ljudsko pesem. Slovenski oktet vrši poleg umetniškega še pomembno splošno kulturno poslanstvo, saj je priredil koncerte tudi po podežlju, po tovarnah in drugih ustanovah.

Jezikoslovec Franc BEZLAJ je dobil nagrado za svojo filološko študijo »Slovenska vodna imena«. Študija je posebno zanimiva, ker prav vodna imena kažejo, kako so se slovanski, romanski in germanski vplivi prepletali na slovenskem prostoru.

PREŽIHOV VORANC-LOVRO KUCHAR:

»Listnica uredništva«

Doma smo bili siromaki. Radi smo pili kavo, a denarja zanjo ni bilo. Zato je oče naročal pravo Vydrovo žitno kavo iz Prage, ki je prihajala v zavojčkih po pet kil k hiši. Kdor je bil naročnik Vydrove kave, je prejemal zastoj mesečnik »Domači prijatelj«. Ta mesečnik je urejevala slovenska pisateljica Zofka Kvedrova, Prinaša je prispevke pisateljev začetnikov. Več kakor deset let je ta družinski list izhajal in vzgajal mlade talente. Iz te šole je izšla cela vrsta slovenskih književnikov, ki so zaslužni za našo kulturo.

Ta »Domači prijatelj« je prihajal k hiši, ko sem bil še čisto mlad, tako mlad, da ga še nisem znal brati. Takrat, se spominjam, ga je prebirala moja mati ob nedeljskih popoldnevih in, če je utegnila, je prebrala tudi pesmi, ki so bile objavljene. Potem je preprosta in uboga namenjica pripovedovala nam otrokom, kaj je brala, kaj je bilo tako dobro in kaj je bilo slabo, kaj ji ni ugajalo. Spominjam se dobro, da ji niso ugajale črtice Ivana Laha, da pa je zelo rada brala prispevke urednice Zofke Kvedrove.

Urednica Kvedrova je mnogo pisala o ženah in materah, o svojih dveh hčerkah, o družinskem življenju in take stvari. Mati je take reči zelo ljubila. Najbrž je našla v črticah Zofke Kvedrove podobne iz svojega življenja in trpljenja. Shranjevala je posamezne številke »Domačega

katero je hvalila, jim dajala poguma, druge je grajala ali pa jih naravnost odklanjala. Z zanimanjem sem prebiral to rubriko, saj je zelo vzgojno vplivala name. Ščasoma me je tako pritegnila, da sem jo v vsaki novi številki najprej prebral.

Se sem hodil v osnovno šolo in sem si že mislil, kaj bi bilo, če bi tudi jaz kaj poslal tej zanimivi urednici Zofki Kvedrovi. Na natis kakega svojega prispevka si seveda nisem upal misliti, ali upal sem, da mi bo odgovorila v listnici uredništva. Nekoč sem se res odločil in začel pisati nekdo podoba, ki bi po mojem mnenju ustrezala vsebini »Domačega prijatelja«. Črtico sem pisal ves teden in naskrivaj, ker sem moral za to krasti čas med delom. Moj oče je bil na branje in pisarjenje zelo hud. Moral sem na primer sekati stelo in rezati na šlajdovec krmo za živino. Če je bil opoldne ali zvečer kup premajhen, je oče koj vedel, da sem kradel čas za kako pisanje. Potem je vpil nad menoj:

»Kakega vraga pa kracjaš! S čim si boš pa kruh služil? S kracljanjem si ga ne boš. Ob delavnikih bomo delali za kruh! To ti bom že iz glave izbil, zapomni si!«

Včasih sem jo komaj odnesel, da je nisem izkupil.

Tako sem potreboval ves teden, da sem napisal črtico. V nedeljo jutraj, k maši grede, sem jo hotel odnesti na pošto. Vstal sem zelo zgodaj in se spravil k stari skrinji na parni, kjer sem imel skrivno pisarno. Hotel sem zložiti napisano črtico v ovoj in napisati še kratko

spremnno pismo za urednico. Moj tedenski izdelek na kakih šestih, sedmih straneh je bil razgrnjen po črnem pokrovu. Strahoma sem še enkrat prebral stvar, če bi bilo treba še kaj popraviti, preden jo vložim v ovoj.

In takrat, ojoj! Ko sem bil ravno nagnjen čez prvo, lepo napisano stran, se mi je iz nosa naenkrat ulila kri. V tisti dobi moje mladosti mi je zelo rada tekla kri iz nosa, včasih sem jo izgubil kar cel liter.

To je bil strašanski poraz. Lepo napisana črtica je bila uničena, polovica prve strani je bila krvavo popackana, nekaj curkov je brizgnilo tudi po drugi strani. Črtica je bila zanič, kajti take krvave reči vendar nisem smel poslati strogi urednici. Ne spominjam se več natanko, kako je bilo, ali to vem, da so se mi od bridkosti ulile solze in da je še teh nekaj kapelj padlo na popisani in okrvavljeni papir. Žalost in jeza sta me tako hudo prijel, da sem zgrabil tistih šest ali sedem strani papirja, jih zmečkal ter zagnal po tleh. Plod celotedskega dela je bil na mah uničen. Ves skrušen sem obsedel pred skrinjo.

Bilo je še zgodaj in do odhoda k fari je bilo še dobri dve uri časa. Vsa moja notranjost se je uprla nesreči. Kar sem se domislil, da bi ta čas izkoristil in v naglici napisal drugo črtico. Sklenjeno, storjeno. V eni uri sem tistega nedeljskega jutra, ki je kukalo skozi špranje v prašno in temnačno parno, napisal kratko črtico, ki je bila za polovico krajša kakor prejšnja in ki tudi ni bila tako vestno in lepo napisana. Hitel sem, samo da jo na-

pišem in da nekaj pošljem. Opisal sem smrt nekega pijanca in črtico tudi naslovil: »Smrt pijanca«.

Ko je bila stvar končana, sem jo urno zmašil v ovoj, ne da bi jo še prebral in popravil. S stvarjo sam nisem imel nobenega veselja, moral pa sem dati duška svojemu notranjemu nagonu, ki mi sicer ne bi dal miru.

Potem sem se moral lotiti spremnega pisma. Brez podpisa stvari nisem smel odposlati, ker urednica v svoji listnici uredništva na nepodpisane pošiljke ni odgovarjala. Medtem ko sem se na spremnem pismu pokvarjene črtice podpisal s pravim imenom, sem pri drugi črtici omahoval, ali naj to storim ali ne. Bil sem prepričan, da je črtica slaba in da me bo urednica potem v listnici uredništva očela. Tega bi me bilo sram, kajti v naši soseski je bilo gotovo cel ducač »Domačih prijateljev« po hišah. Ljudje bi to brali in bi se mi gotovo škodočljivo režali. Nisem imel poguma, prenesti tako očitno sramoto. V naglici sem namesto sebe podpisal sosedovega sina, svojega sošolca enake starosti, ki se je pisal Ivan Vastl in je bil tudi iz Kotelja doma.

Ko je bilo ime na papirju, sem pismo hlastno zmašil v ovoj k črtici in ga zalepil. Utripajočega srca sem vzel pismo in ga nesel v vas, kjer sem ga skrivaj stlačil v poštni nabiralnik. Sam sebi sem se zdel kot tat ali človek, ki dela nekaj nepoštenega. Na nesrečo je bila čeljust v nabiralniku za moje pismo preozka in moral sem ovoj grdo zganiti in zmečkati, preden sem ga stlačil skozi odprtino. Zato sem še bolj črno gledal na svojo čr-

Polži so škodljivi

Tega ne ve samo vsak vrtnar, temveč tudi poljedelec, saj polži ne požrejo samo mladih vrtnih posevkov in že presajenih trajnic, temveč tudi mlado deteljo na njivah.

Svoje škodljivo delo opravljajo polži ponoči, proti jutru pa se skrijejo v kakšnih senčen in vlažen kraj.

Kako jih pokončati? Danes smo pač v modernih časih in zato rabimo tudi za uničevanje polžev s hišico ali brez hiše kemična sredstva, strupe. Pripravite posebno vabo iz žitnih otrobov, ki gredo polžem posebno v slast. Tak strup je »vražji prah« (polvere diavolo): 1 kg otrobov nekoliko ovlažite z vodo in vrhu potresite 50 gramov vražjega prahu in vse dobro premešajte. To vabo potem razdelite v kupčke v črti okoli rastlin, ki jih želite zaščititi, seveda na tisti strani, od koder bodo polži prišli, saj njihovo skrivališče vam mora biti znano.

V trgovini se dobi vse polno že pripravljenih zastrupljenih vab, ki pa so seveda dražja kot doma pripravljena. Za male vrtničke pa se ne splača doma pripravljati zastrupljenih vab.

Kaj bomo delali tale mesec

NA POLJU je treba tale mesec okopavati in osipati. Ne boste pa imeli nič dobička, če ne boste tega dela opravili dovolj pazljivo. Velika razlika je med njivo, ki je dobro okopana, in med tisto, ki je samo malo postrgana in popraskana. Pri okopavanju lahko gnojite z nitratom zlasti one njive, ki imajo slabo, pusto zemljo in niso dovolj gnojene s hlevskim gnojem. Z bakreno - apneno brozgo škropite paradižnike, in ako je potrebno, tudi krompir, da ga obvarujete peronospor.

NA TRAVNIKU začnite kositi lucerno

in drugo deteljo. Proti koncu meseca začnete lahko kositi tudi stalne travnike. Kosite tedaj, ko je trava v polnem cvetju. Če kosite kasno, ko olesenele rastline izgube lističe in seme, je to slabo, kajti tako seno ima majhno krmilno vrednost.

V VINOGRADU požene trta navadno že ta mesec za ped visoke poganjke. Tedaj je zadnji čas, da napenjalce pripognete in povežete. Nato morate trto prvič požveplati. Med žveplo lahko primešate tudi nekaj prahu Caffaro. Bodite pripravljeni za škropljenje proti peronospori. Kupite modro galico že zdaj. Nabavite si dobre škropilnice. Prav je, da škropite prvič že tedaj, ko je trta dobro pokazala zarod, ker s tem preprečite dosti škode.

Škropite vse zelene dele trte, posebno pa spodnjo stran listov. Škropiti morate enakomerno v čim drobnejših kapljicah, najbolje v obliki megle. Pripravite si tudi škropila, kolikor ga lahko v enem dnevu porabite. Posode za pripravo bordojske brozge morajo biti lesene, ne pa železne. Ne bodite površni, ko delate škropilo, in tudi ne, ko škropite. Proti koncu meseca se začne razvijati prvi zarod grozdnega molja. Tega zatirate tako, da poškropite grozde z 1,5 odstotnim azolom. Azolu, ki je strup, lahko dodate žvepleno-apneno brozgo ali pa raztopljeni čafferu. Po preteku enega tedna škropljenje ponovite.

V SADOVNJAKU se prepričajte, če so se cepi prijelili. Začnite z zelenim obrezovanjem in sicer vršičkanjem mladih poganjkov. Odstranjujte sesalce, dokler se preveč ne utrdijo. V razdobju enega tedna večkrat škropite hruške, jablane in češnje s svinčnim arzenitom ali pa z 1,5 odstotnim azolom, ki ju dodate bordojski brozgi. Brž ko se pokažejo na breskvah listne uši, jih dobro poškropite z 1,5 odstotnim nicolom.

V KLETI morate maja meseca, in sicer preden trta cvete, pretočiti vino še tretjič. Pri pretakanju zadimite sode z žveplom, ali pa dodajte vinu 7 gramov kalijevega metabisulfitu na hektoliter.

Žveplo je bolj važno kot modra galica

Oidij in peronospora, oba sta velika sovražnika vinske trte, v tem so si edini vsi vinogradniki. A naši vinogradniki se ne zavedajo, da pri nas povzroča oidij večjo škodo kot peronospora. Gnijo, ne

razvito, razpokano in počrnelo grozdje je večinoma delo oidija.

Zato pa ni pravilno ravnanje naših vinogradnikov, ko poškropijo svoje trte z modro galico tudi 6 do 8 krat, medtem ko mislijo, da zadostuje enkratno ali dvakratno žveplanje.

Saj mogoče bi tudi zadostovalo samo dvakratno žveplanje, če bi to izvršili o pravem času, kar pa se zgodi pri nas le redkokdaj.

Prve dni maja bi moralo biti prvo žveplanje že opravljeno. Prvikrat je namreč potrebno žveplati čim so novi poganjki komaj 5 cm dolgi. Oidij prezimi namreč v poplju in se razvija istočasno z razvojem poganjkov. Z žveplom ga morate zaleti prej kot požene svoj micelpodgobje.

Medtem ko je za razvoj peronospore potrebna nekoliko višja toplota, ki ne pade ponoc izpod 9° C, začne napadati oidij že tudi pri 6° C.

Nadalje morate upoštevati, da so nekatere sorte posebno občutljive in da jih oidij posebno rad napada. Sem spadajo razen »zelena« (verdizzo), ki je bolj odporen, vse žlahtne sorte, posebno pa tokaj, malvazija, modra frankinja, sauvignon in druge.

Devel zapovedi za prašičjerejce

1. Izberite si za nadaljnjo plemensko rejo najlepše pujske. Najbolje se obnesejo v ta namen pomladanski prasci, katerim je za prvo in odlično razvojno dobo na razpolago vse toplo, sončno polejje.

2. Za nadaljnjo rejo jemljite samo pujske od plemenic, ki imajo najmanj 12 seskov.

3. Plemenske živali naj bodo pokrite z mehkiimi, primerno gostimi ščetinami. Njihov rilec naj ne bo vrt, marveč raven, nekoliko daljši; to je znak večje odpornosti.

4. Pujskov, katere je skotila prvesnica, ne jemljite za plemensko rejo.

5. Skoraj v vsakem gnezdu je po eden ali več v razvoju zaostalih pujskov, katerih nikakor ne smete vzeti za plemo. Take pujske močnejši prašiči stalno odrivajo in zaradi tega se bolj zaostajajo v rasti. Take zahirane živali so tudi najbolj dovzetne za razne bolezni in predstavljajo zato tudi stalno nevarnost za ostale prašiče.

6. Pri prašičih gre v prvi vrsti za daljše truplo, kajti samo primerno dolge svinje rastejo hitro in dosežejo skoraj primerno prodajno težo. Sicer je tudi število seskov odvisno od primerne dolžine trupa.

7. Povprečno naj vam da plemenska svi-

Živinoreja

Korenje je dobra krma

Korenje je zelo okusna krma in živali jo zelo radi jedo. V svojem sestavu ima 70—90% vode, malo vlaknin in beljakovin, pač pa precej ogljikovih vodikov, ki so lahko prebavljivi. Rudninskih snovi korenje ne vsebuje, pač pa je bogato z vitamini A in C, posebno rdeče vrste korenja. To vsebuje v 1 kg od 50 do 250 mg karotina, iz katerega žival v jetrih tvori vitamin A. Na kratko: korenje je lahko prebavljivo, sočno in dietično krmilo, bogato na vitaminih. Zaradi tega zelo zboljša sestav zimskih krmnih obrokov, ko se poklada pretežno suho krmno.

Korenje je za krave mlekarice izredna hrana. Dodatek korenja v obroku zelo poveča njegovo prebavljivost in vitaminsko vrednost. Če krmite korenje, dobite maslo prijetnega okusa in lepe rumenkaste barve, to je, kot če je žival na poletni paši. Molznicam lahko dajemo dnevno do 20 kg surovega, opranega korenja. Stiri do pet kg korenja ima enako hranilno vrednost kot 1 kg srednje dobrega sena.

Enako kot za krave, velja za prašičke dodatek korenja, ki zelo obogati dnevni obrok z vitamini A in C, zato jim ga dajajte nastrganega, ko so stari 15 dni. Ko so težki 20 do 30 kg, ga pokladajte 1,5 do 2 kg dnevno na glavo, pri teži 30 do 40 kg pa 2,5 do 3,5 kg. V dostih krajih krmijo prašiče s kuhanim ali parjenim korenjem, s tem se pa uniči seveda precej vitaminov in zato je bolj priporočljivo krmljenje s svežim, surovim korenjem.

nja letno po dvakrat 8 pujskov, in sicer prvič v februarju, drugič pa v septembru.

8. Dobro plemensko svinjo ohranite za plemo čim dalje, najmanj do četrtega leta; posebno dobre živali obaržite celo do šestega leta ali še več.

9. Plemenitev v sorodstvu povzroča največjo škodo v prašičjereji. Zaradi zaskočenja naj tudi najdaljša pot do merjasa tuje krvi ne bo predruga, ako v bližini ni primerne nesorodnega plemenjaka.

menjava DENARJA

Dolar	624—626
Funt šterling papir	1638—1640
Francoski frank (100)	148—150
Švicarski frank	146—147
Belgijski frank	12,20—12,50
Avstrijski šiling	23—25
Zahodnonemška marka	152—153
Dinar (100)	78—80

Odgovorni urednik: Tedoldi Vojmir
Tisk: Tiskarna L. Lucchesi - Gorica

tico. Kaj si bo neki mislila urednica, ko bo prejela tako grdo, zmečkano pismo? Ze s tem bom pri njej ob vso veljavo.

Črtica, moja prva črtica, je bila torej odposlana in zdaj se je začelo duševno trpljenje. Seveda nisem nikomur zaupal, da sem črtico odposlal, in še manj, da sem za pisca podpisal svojega sošolca. Pri mukah, ki sem jih prenašal, me je še najmanj skrbelo, kaj bo ta rekel. Ta negotovost, to težko pričakovanje je trajalo cel mesec, dokler ni prišla nova številka mesečnika v hišo... Uredil sem tako, da sem sam dvignil list na pošti. Ko sem bil že na samem zunaj vasi, sem strahoma odprl najprej zadnjo stran, kjer je bila navadno objavljena listnica uredništva. Bil sem prepričan, da bo moj prispevek omenjen na tem mestu.

Toda če sem še tako napenjal oči, moja črtica tam ni bila omenjena. Roke so mi odrevenele in skoraj mi je list padel iz rok. Kaj neki je, ali črtica sploh ni prispela do Zagreba? Ali pa je mogoče zadeva še hujša. Mogoče je bila stvar tako slaba, da se urednici ni zdelo vredno, da bi jo omenila. Črtica seveda tudi ni bila objavljena. Abotna misel, kako naj bi bila objavljena! Saj je vendar smešno! Jaz, kmeček, fantiček, ki odkidava gnoj izpod krav in je do kolen obrozgan od gnojnice, pa pisatelj.

Zdelo se mi je, da se me loteva huda omotica. Postal me je samega sebe sram. Trdno sem sklenil, da ne bom nikoli več poskušal pisateljati in da bom ostal rajši pri delu, ki mi ga je odmerila, usoda, na našem polju, v našem temnem hlevu, kar vse skupaj ni bilo naše, ker

sino tam živeli kot najemniki. Vse to se mi je zdaj ob porazu zdelo še bridkeše. Toda kaj si hočemo, siromaki, kakršni smo. V višje šole ne moremo in tako ostanem, kar sem.

Poln takih temnih misli sem se opotekal proti domu. Doma sem se skril v hlev, kjer sem bil sam z živino, ki ni o vseh mojih težavah nič vedela in pred katero se mi ni bilo treba sramovati. Potem je prešel spet mesec dela, med katerim sem počasi pozabil na neprijetno zadevo ter se vdal v usodo. Ko je prišla spet nova številka »Domačega prijatelja«, me stvar že ni bolj zanimala kakor navadnega bralca. Prejšnja številka me je trdno prepričala, da moj prispevek res ni bil omenjen vreden niti v listnici uredništva.

Tem strašnejše pa je bilo zdaj moje presenečenje, ko sem odprl novo številko lista in zagledal na prvi strani natisnjeno svojo črtico »Smrt pijane« pod imenom Ivana Vastila. Vsa kri mi je šinila v glavo. Res, moja črtica je bila natisnjena, natisnjena na prvi strani v celoti, tak, kot sem to napisal. Menda se mi je zameglilo pred očmi od same prevelike sreče. Vse se mi je postavilo na glavo. Moj bog, ali je to res. Seveda je, saj je tu natisnjeno, saj berem. Hlastno sem preletel stvar, ki ni bila niti dve strani dolga. Videl sem, da ni bila skoraj nič popravljena. Moj ponos se je začel dvigati in bil sem ves prevzet od notranje sreče, od doseženega uspeha. Pri tem sem čisto pozabil, da je za pisca podpisal moj prijatelj Ivan Vastil in ne jaz. Na kake druge posledice pri tem seveda nisem mislil.

Mati je brala mojo črtico in rekla: »Glej, glej, ta pisatelj se pa ravno tako piše kakor sosedov Anzej. Ali ni to čudno?«

Meni je zastajala sapa. Po ovinkih sem jo vprašal, kako se ji zdi stvar napisana. Njena sodba pa ni bila odlična. Rekla je:

»Hm, je pač taka stvar.«
Torej je ni zavrgla in je tudi ni potrdila. Danes bi rekel, da ni napravila nanjo nobenega vtisa. Na materino sodbo sem veliko dal, zato me je njena mlačnost nekoliko poparila. Moja mati je bila prva ocenjevalka mojega prvega dela.

Sedaj pa je sledilo nekaj, na kar pri vsej stvari niti najmanj nisem mislil. Prihodnjo nedeljo sva šla s prijateljem Ivanom Vastilom od naše skupaj na pošto. Če za našo hišo ni bilo drugega, je bil pač tednik »Mir«. Moj prijatelj Vastil je šel z menoj kar tako iz navade. Za njihovo hišo je bila redkokdaj pošta, ker pri njih časniki niso brali. Do zdaj sem mu lepo zamlotal, kako sem zlorabil njegovo ime. Ko smo čakali v gruči pred oknom, pa ga poštarica naenkrat pokliče:

»Ti imaš tukaj denarno nakaznico!«
Sosedov Anzej ali Ivan Vastil je imel na pošti denarno nakaznico — sedem zlatih kron. Fant je debelo gledal, naposled okorno podpisal tisti papir in prinesel s pošte odrezek in sedem kron. Na odrezku je bilo napisano: »Tu vam pošiljamo honorar za vašo črtico v zadnji številki »Domačega prijatelja«. Se priporočamo. Uredništvo.«

Honorar mi je popolnoma zmešal glavo. Na kak denar pri vsej stvari nisem

mislil. K pisanju me je vlekla neka druga, notranja sila... Menda niti vedel nisem, da tako pisanje sploh plačujejo. Zame je bilo že velikansko zadoščenje, da sem videl svojo pisano besedo natisnjeno na papirju. Najdrznejše sanje so se mi zdele uresničene. Pred menoj je rastele ves drugačen, praviljen svet, veliko lepši, kakor pa je bil svet okoli mene. In zdaj še ta denar. Potem je bilo na odrezku še napisano: »Se priporočamo!« Torej uredništvo želi, da jim še kaj pošljem.

Vsi ti občutki so me tako prevzeli, da sem šele čez nekaj časa začel misliti na to, da denarja za črtico nimam jaz v žepu, ampak moj prijatelj Ivan Vastil. Sedem kron je bilo takrat za petnajstletnega dninarskega fantina lep denar. Pri naši hiši je bil denar zelo, zelo drag. Na gruntu se ni pridelalo toliko, da bi zadostovalo za vse potrebe pri hiši. Če smo hoteli biti oblečeni, smo morali iskati denarja drugod. Največkrat pa še za najemnino ni bilo iz kmetije dovolj dohodkov. Oče si je nekaj zaslužil z dninami, največ pa s tem, da je tesačel v bližnjih gozdovih. Pri tem sem mu pomagal tudi jaz. Ko sem hodil še v šolo, sem lupil smreke. Če sem zaslužil od smreke deset krajcarjev in če sem jih na dan izdelal recimo deset, sem imel goldinar. Ali treba je bilo nategniti roke in delati od zore do mraka. Povrh pa je zaslužek šel v skupno, domačo blagajno in ga nisem dobil jaz. Sedaj pa je naenkrat padlo z neba sedem zlatih kron. Kaj bi rekel k temu doma?

Ko so polegli vsi drugi občutki, je stopi-

la na plan skrb za denar. Kako sedaj dobiti denar od prijatelja? Ko sem gledal njegov obraz, nisem mogel na njem odkriti nobene zarezke, ki bi mi razodevala način, kako mu denar izpuliti. Še roke ni izpustil iz tistega žepa, kjer ga je stiskal. Pri sosedovih so bili še večji siromaki ko pri nas.

Po dolgem omahovanju sem mu le razodel, kako je s tistimi sedmimi kronami. Fant je gledal zatelebane vame: o pisanju in takih rečeh ni razumel ničesar, toda ko sem mu naposled pojasnil, da je torej tisti denar pravzaprav moj, se mu je obraz uporno nakremžil. Moral sem uporabiti vso svojo zgovornost, moral sem barantati, preden je pristal na to, da mi je odstopil polovico honorarja.

Odtihmal sem stalno sodeloval pri »Domačem prijatelju«, vse do prve svetovne vojske 1914. leta. V tem mesečniku sem objavil gotovo nad dvajset črtic in podob iz domačega življenja. Pri prvih črticah sem še uporabljal psevdonim Ivan Vastil, le denar sem si dal pošiljati na svoj naslov. Doma sem menda tudi šele po drugi ali tretji črtici izrazil, da pišem in da prejemam nekaj denar za to. S tem sem napravil zase veliko neumnost, ker sem odtihmal moral dajati honorarje večino ma očetu — v skupno blagajno.

Z urednico Zofko Kvedrovo sva se tesneje povezala. Nekaj mojih črtic je že takrat prevedla v nemščino in hrvaščino in jih objavljala v zagrebškem »Morgenblattu« in v listu »Hrvatsko radišče«. Meni je pisala nekaj lepih, vzpodbudnih pism, ki so mi dala novega poguma.